

Ni el sol ni la mort no es poden mirar a la cara, va escriure La Rochefoucauld al segle XVII. Com moren els filòsofs? La pregunta és molt simple; els filòsofs moren com tothom. Però hi ha tres maneres d'afrontar el tràngol. Ignorar-lo com Epicur, plantar-hi cara a l'estil de Heidegger i preparar-la com Plató o com Aldous Huxley, que quan estava al llit de mort va escriure una nota per a la seva dona: "LSD, 100 mil·ligrams, sisplau" i va morir pacíficament.



La filosòfica mort

Reportatge de Ramon Alcoberro

Ho va escriure Epicur: "És debades la paraula del filòsof si no guareix algun patiment humà". Deia el filòsof del Jardí que la filosofia actua com una medicina

de l'ànima. Filosofar vol dir esforçar-se per entendre. I entendre la necessitat de tot el que ens passa és una apòzema contra la por –i molt especialment contra la por de morir. Epicur recomanava ignorar la mort

perquè "quan ella hi és tu no hi ets i quan tu hi ets ella no hi és". Si arriba, ja arribarà. Quan siguem morts no podrem lamentar la vida perduda, de manera que més val no pensar-hi gaire o imaginar-la, com

→ Lucreci, a la manera d'un somni pacífic, relaxant i profund. Tan sols acaba el món comú, però els àtoms (que és allò que realment ens constitueix) volaran lliures i es recompondran tantes vegades com calgui, perquè, senzillament, són eterns. Ho va escriure el poeta vuitcentista anglès Henry Scott-Holland: "La mort no és res; tan sols fugir a l'habitació del costat" ("Death is nothing at all (...) have only slipped away into the next room"). A més, com li agrada recordar a Eduard Punset, sempre es moren els altres i no tinc cap experiència de la meua pròpia mort, raó per la qual no té sentit parlar-ne.

Una segona possibilitat davant la mort és plantar-li cara, insultar-la o sentir-se paralytitzat per la seva presència. Pascal, Heidegger o Cioran formarien part d'aquest filosòfic grup, de vegades anomenat "existencialista". A parer seu incorporar la mort a la vida i fer-nos quotidianament conscients de les nostres limitacions intrínseques ens ajuda a viure amb un punt de sobrietat lúcida i desencantada. Qui assumeix la mort com a part de la vida té un bon criteri per diferenciar el que és essencial del que és sobrer i les coses absurdes de les valuoses. Heidegger, sempre atent al detall, va diferenciar a *Ser i Temps* entre la mort pròpia (al capdavant un accident) i el sentit mortal de tot allò existent, val a dir, la marca més pregonada de la temporalitat inscrita en les coses. Més que la mort pròpia, allò brutal i desconsolador és "la mortalitat" de tot el que ens envolta. I això se'ns apareix d'una forma sinistra, insuportable i horrible perquè revela la nostra petitesse.

Finalment, Sòcrates i Plató (i Huxley) potser s'acostaren una mica més a la resposta correcta, si és que n'hi ha. "Filosofar – digueren – és aprendre a morir". No cal viure la mort amb l'angoixa al cor sinó amb la normalitat dels processos vitals. Al cap i a la fi, segons la Termodinàmica, res no es crea ni es destrueix, sinó que tan sols es transforma. Qui ha entès la vida, qui ha tingut una existència reeixida, entén també la mort, com a part d'un cicle. "La mort és l'últim que s'ha de fer", deia el polític anglès Lord Palmerston. I cal fer-la bé, deixant un bon record entre el personal que es queda. Potser per això Hobbes va demanar que donessin bon vi als qui assistissin al seu enterrament i Wittgenstein abans de tancar els ulls va mussitar al seu metge: "Digui'ls que la meua vida ha estat meravellosa". D'això es tracta. •

Halloween, una mutació cultural

L'any 1978 la pel·lícula de terror 'La nit de Halloween' de John Carpenter va obrir, sembla que d'una manera poc pensada, un canvi cultural impressionant. La commemoració de Halloween va deixar de ser un costum irlandès i nord-americà per convertir-se en moda global. La festa pagana (i supercomercial) desplaça l'imaginari de Tots Sants. Promocionada per gran empreses d'entreteniment massiu, Halloween està provocant una mutació cultural d'una importància simbòlica impressionant.

Reportatge de Ramon Alcoberro

La festa de Tots Sants té una llarga història. En les primeres comunitats cristianes era un reconeixement als màrtirs i està documentada com a mínim des del segle V (a Síria). En els primers segles es commemorava el primer diumenge després de Pentecostès. L'any 835, però, la festa es va passar al primer dia de novembre perquè era el de la commemoració d'una antiga divinitat celta, Samhain, el déu de l'ombra, i perquè semblava més intuïtiu vincular l'ombra i la mort a la tardor.

També els romans commemoraven el dia de difunts a la tardor, menjant castanyes i fent panellets. El fet que Tots Sants substituís una festa pagana va provocar que ja de ben antic alguns cristians la consideressin una commemoració secundària. De fet, Jesús va predicar l'esperança i la vida eterna, però les esglésies cristianes

més aviat van posar en relleu la por i la condemna. Als vells novenaris (un novenari era un llibret d'oracions) les ànimes dels difunts demanaven ajuda als vius per arribar al cel prometent coses com ara: "Ditxosa serà la sort/ dels qui ens doneu adjutori/ per eixir del Purgatori/ us valdrem en vida i mort". Però la retòrica *démotée* de les ànimes del purgatori i els laments esgarrifosos dels morts en pena avui no són cosa de l'església sinó del cinema. Siluetes de làpides, fantasmes fluorescents i zombis ocupen l'escena.

Cada cop més, la commemoració de Tots Sants i, especialment, la del Dia de Difunts, s'està trobant amb la *competència* comercial i simbòlica de la festa de Halloween importada de Hollywood via cinema. Però és important remarcar que hi ha una diferència bàsica entre aquestes dues festes dels morts: Tots Sants no